

Gislaveds kommunhus

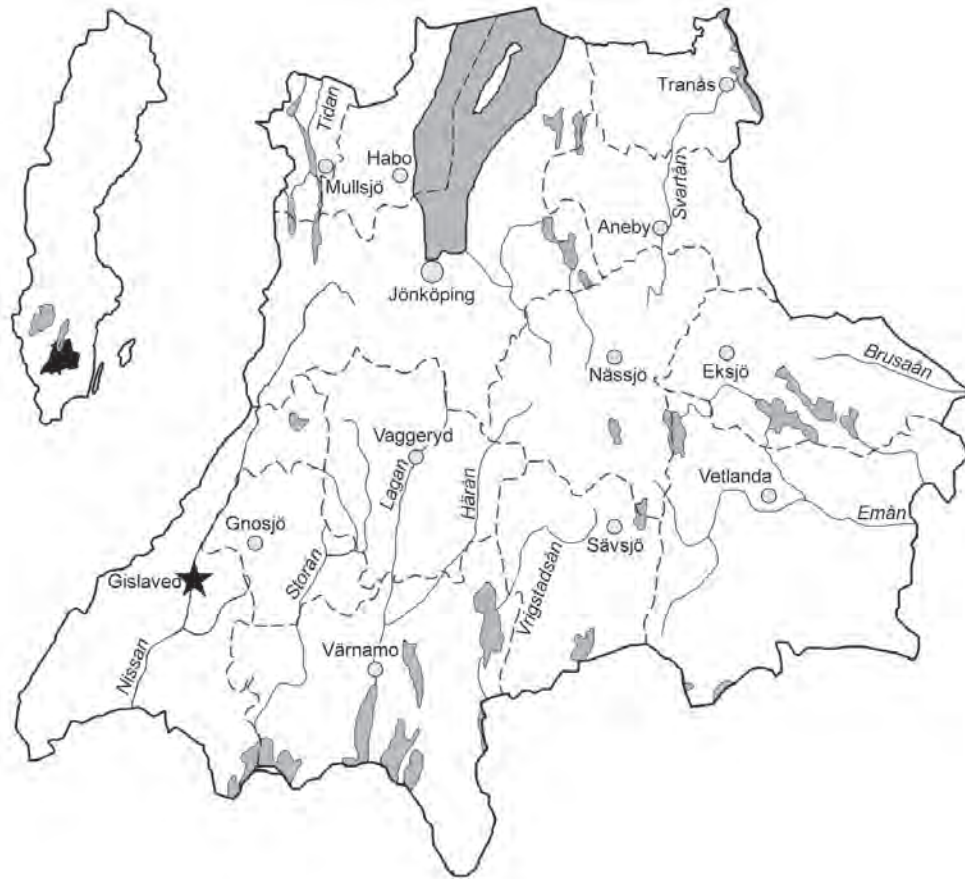

Kulturhistorisk karaktärisering och bedömning

Gislaveds kommunhus

Kulturhistorisk karaktärisering och bedömning

Rapport och foto: Robin Gullbrandsson
Grafisk design: Anna Stålhammar
Tryck: Arkitektkopia, Jönköping

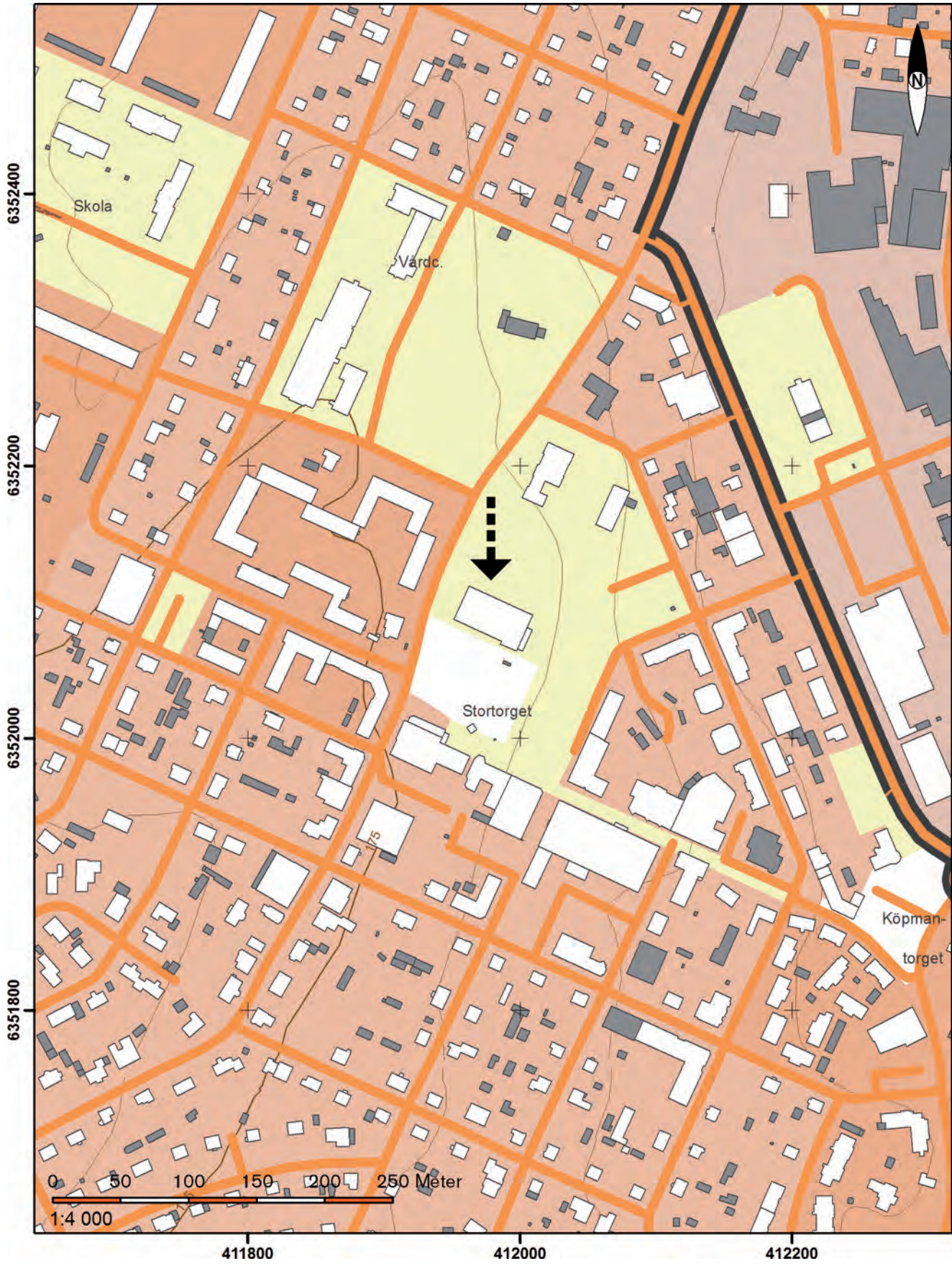
Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping
Tel: 036-30 18 00
E-post: info@jkpglm.se
www.jkpglm.se

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd:
© Lantmäteriet. Ärende nr MS2007/04833.

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2013

Innehåll

Inledning.....	5
Historik.....	5
Beskrivning.....	18
Voldemars Vasilis.....	25
Kommunhusets ställning i jämförelse.....	26
Kulturhistorisk karaktärisering och bedömning.....	30
Referenser.....	34
Administrativa uppgifter.....	34
Bilagor.....	35
Färgförteckning 1973.....	35
Nya förvaltningsbyggnaden i Gislaved 1973.....	40

FIGUR 1. Utdrag ur digitala fastighetskartan.

Gislaveds kommunhus från sydost.

Inledning

Kommunhuset i Gislaved är i bebyggelseinventeringen över tätorten (2008) upptagen som en byggnad som i enlighet med Plan- och bygglagen ”är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt” och därför inte får förvanskas. Med anledning av att kommunens fastighetskontor sedan 2012 planerar en ombyggnad av kommunhuset så beställde kulturförvaltningen föreliggande kulturhistoriska karaktärisering från länsmuseet. Arbetet som utfördes under april 2013 av byggnadsantikvarie Robin Gullbrandsson omfattade excerpering av arkiv, besiktning och värdering av de delar som berörs av planerna (exteriören, ljushall och sessionssal). Resultaten är sammanställda i denna rapport. Syftet med karaktäriseringen är att vara ett underlag för beslutsfattande rörande planerad ombyggnad. Rapporten pekar på de kulturhistoriska och arkitektoniska värden som byggnaden och dess olika offentliga delar besitter. Inledningsvis tecknas en fyllig historik som klart redogör för ursprungliga intentioner och hur förändrade förutsättningar under projektering och byggnation påverkat resultatet. Detta är en viktig grund för värderingen.

Historik

År 1949 bildades Gislaveds köping genom sammanslagning av de båda orterna Gislaved i Båraryds socken och Gyllenfors i Anders-
torps socken, på ömse sidor om Nissan. Sedan 1800-talets slut

Arkitekt Dag Ribbings förslag till omgestaltning av Stortorget 1948. JLM.

hade platsen utvecklats till ett industriellt centrum, från 1890-talet dominerad av gummifabriken, som på 1920-talet övergick i Kooperativa förbundets regi. KF:s arkitektkontor kom under 1930- och 40-talen att genom arkitekt Dag Ribbing prägla Gislaveds modernisering. Vid sidan av flera bostadsprojekt märks f.d. samrealskolan och Folkets hus. Några få år efter bildandet av Gislaveds köping genomfördes storkommunreformen 1952. Behovet av en funktionell och representativ förvaltningsbyggnad för den nya kommunen gjorde sig efter hand gällande. Men för omgestaltningen av själva Stortorget med tillskapande av ett nytt kommunalhus och nya bostadskvarter anlätades inte KF. Istället arrangerades i tidens anda år 1959 en stor arkitekttävling. Dock hade ett förslag till omgestaltning av Stortorget presenterats redan 1948 av Ribbing, men var mycket modest i jämförelse med vad som efterfrågades i tävlingen.

Tävlingen

Tävlingsprogrammet godkändes den 21 februari 1959. Syftet vara att "belysa hur Stortorget skall utformas, hur kommunal förvaltningsbyggnad och viss annan bebyggelse lämpligen skall placeras och utformas i anslutning till torget samt hur angränsande obebyggd mark bör utnyttjas för bostadsbebyggelse." Förvaltningsbyggnaden om 810 m² skulle innehålla kansli och kassakontor, socialbyrå, skolexpedition, byggnads- och stadsarkitektkontor, hälsovårdsbyrå, kyrkoförvaltning, mödra- och barnvårdscentral, allmän sjukkassa, arbetsförmedling, sammanträdeslokaler (varav en sessionssal om 150 m²), lunchrum, arkiv, bibliotek, telestation och vaktmästarbostad.¹

¹ Program för tävling om ändring av stadsplan för Stortorget med angränsande områden i Gislaved, 21 februari 1959. Gislaveds kommunarkiv.

Det räknades med att cirka 30 tjänstemän skulle ha byggnaden som sin arbetsplats.

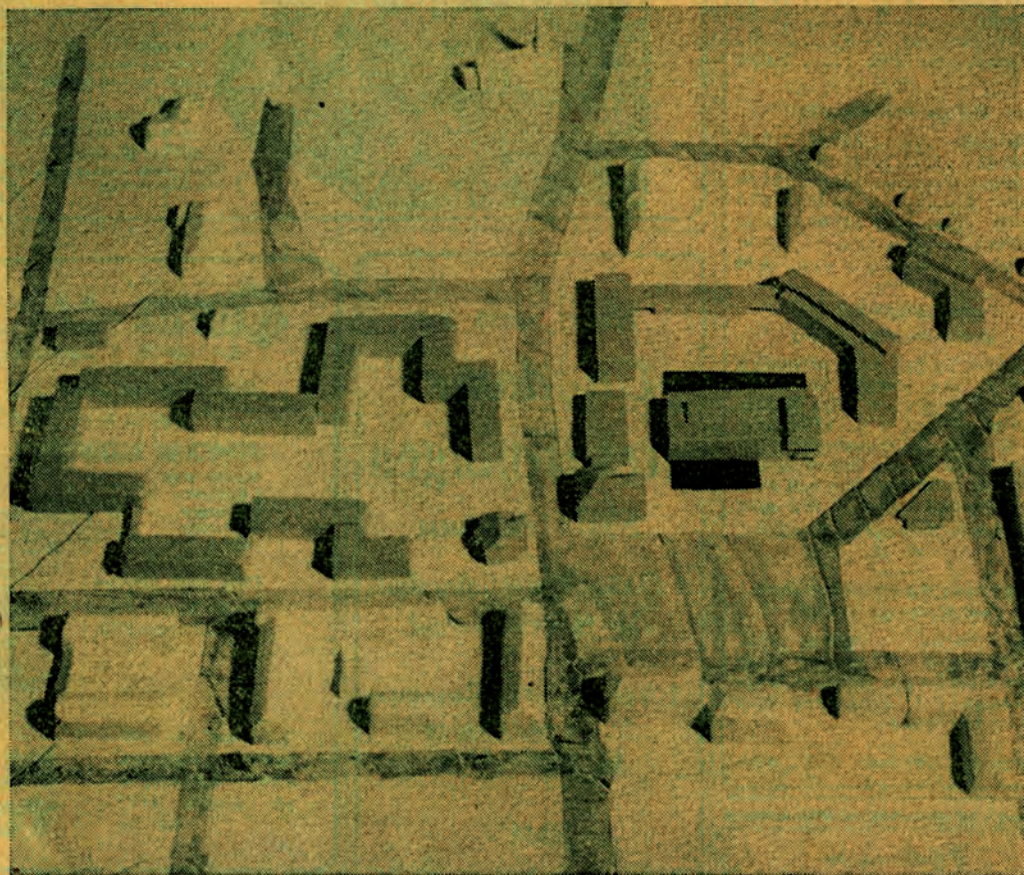
48 förslag inkom, vilka bedömdes av en jury bestående av kommunfullmäktiges ordförande Harry Norin, kommunstyrelsens ordförande Alvar Svenningsson, byggnadsnämndens ordförande Hilding Claar, länsarkitekt Gösta Planck samt SAR-arkitekterna Gunnar Lindman och Lars Ågren. En bärande idé vid juryns bedömning var att "torgets öppenhet mot öster och nordost skulle bevaras" med hänsyn till den vida utsikten.

"Maria"

Vinnande förslag utsågs i början av november. Det var framtaget av arkitekt Voldemars Vasilis från Göteborg i samarbete med brodern, ingenjör Arvids Vasilis, samt var benämnt "Maria" efter Voldemars dotter. Första priset var 10 000 kronor, andra pris på 6 000 kronor gick till förslaget "Puck" av arkitekterna Lars Larsson, Mary och Rolf Makowski från Stockholm.

Småland, Fillehanden 8/9 - 59

Centrumproblemen i Gislaved löstes bäst av göteborgsarkitekt

Så här bör Gislaveds centrum utformas enligt det segrande förslaget. Gatan i mitten på bilden, som går förbi kyrkan, är Nissastigen. De mörka huskropparna är arkitektens förslag till nybebyggelse.

Arkitekttävlingen om ändring av stadsplanen för Stortorget med angränsande områden i Gislaved avgjordes på måndagen. Första pris fick ett förslag inlämnat av arkitekt SAR Voldemars Vasilis, Göteborg, och var signerad "Maria". Det belönades med 10.000 kr. Förslaget vittnar om en god inlevelse och stor uppskattning av de speciella lokala förutsättningarna. Prissämnden delar förslagsställarens uppfattning att Stortorget bör utformas så att det ej blir "ett nyprojekterat sovstadscentrum utan bevarar något av det specifika för köpingen".

Förslaget har en riktig huvuddisposition med bostadsbebyggelse i kvarteret Krabban och Snäckan samt med bank — kommunalbyggnad och reservat för framtida allmänna byggnader i kvarteret Banken. Förslaget som i övrigt är väl genomarbetat visar icke hur själva torgplatsen tänkts disponerad.

(Forts. å sista sid.)

Arkitekt Voldemars Vasilis, Göteborg.

Vasilis vidfogade en fyllig beskrivning till sitt förslag, där han också beskrev första mötet med platsen: "...tävlingsområdets topografi och omgivning gav vinkar om rika möjligheter. /.../ För att inte tala om den fantastiska utblicken mot den blånande horisonten. Hela bebyggelsens skala verkade i stort sett mänsklig och vänlig..." Utmärkande för Vasilis förslag var den hänsyn det tog till befintlig äldre bebyggelse. Det föreslog bevarande av såväl det omsorgsfullt utformade Sparbankshuset ("Kjol och blus") i sydvästra hörnet av blivande kommunalhusområdet (kvarteret Banken), som av det Natzenska huset i kvarteret Krabban väster om torget. Dessa hus tillmätte Vasilis värden såsom "miljöbevarande faktorer". De framstod genom sin "placering och utformning /.../ såsom något äkta, något odefinierbart specifikt för en småstad och något oersättligt karaktäristiskt för just Gislaved." Natzenska huset skulle "med sin fina skala /.../ förbli liksom en skalstock mot det nya och ett memento om köpingens ursprung och förbindelselänk mellan igår och idag". Vasilis ville undvika karaktären av ett "nyprojekterat sovstadscentrum". Samtidigt skulle förvaltningsbyggnaden få "en självklar, dominerande plats" och "en värdig utformning".²

Vad är ett stadshus, ett kommunalhus eller som här – av ortens fäder anspråkslöst kallat – en förvaltningsbyggnad? Är det ett nytt slags nöjestempel, en plats för stora gästbud, en medeltida utsvävning i marmor med höga torn och tinnar för att demonstrera de styrandes makt och härlighet, eller, av en ansträngd ekonomi påtvingad kifig kontorshus, belamrat med institutioner av de mest skiftande slag? Eller är det en allmän byggnad i stadens eller köpingens mitt, på dess mest representativa plats med stor symbolisk betydelse och ett uttryck för dess invånares kultursträvan och tradition?

Vasilis målar upp en motbild i form av det gångna sekelskiftets opulenta palatsformade stadshus i dyrbara material (t. ex. Helsingborg 1897 och Stockholm 1923) respektive småkommunernas nödlösningar. Han strävar efter ett folkets hus, en byggnad av och för folket och de folkvalda. "Byggnadens självklara men inåtvända värdighet bör liksom giva anvisning åt allvaret och ansvaret i de styrandes arbete". Han reflekterar även över kommunaltjänstemannens allt större ansvar och betydelse för samhället. En stimulerande arbetsmiljö är därför oundgänglig.

En sådan byggnad skall genom den yttre gestaltningen inte bara vara uttryck för ortsbornas strävan efter kultur, redbarhet och sansad representativitet, utan även med något generösare tilltagna ytor (trots anspråkslösa enkelheten i materialen dock med yppersta kunnighet i utförd inredning och detaljer) giva de högre ämbetsmännens tjänstelokalerna en sann värdighet och representativitet.

² Vasilis, "Kortfattad beskrivning" till Idétävling om Stadsplan och förvaltningsbyggnad i Gislaved. Kommunarkivet.

Helsingborgs rådhus från 1897 får illustrera Vasilis kritik mot föregående arkitektgenerations "medeltida utsvävningar /.../ för att demonstrera de styrandes makt och härlighet".

Konceptet för kommunalhuset är en ”öppen hallbyggnad i två våningar med helt utgrävd källare”. Den genom båda våningarna gående hallen med balkonger och lanternin är central i gestaltningen och skall vara sammanlänkad med ett konditori/lunchservering samt bibliotek.

Hallen kan användas för diverse vandringsutställningar både av konst, konsthantverk, konserter, operakonserter i kostym och andra aktualiteter. Det bör finnas möjlighet finna en form att göra det möjligt inte bara för köpingen att där hålla mera representativa tillställningar utan även för diverse föreningar, klubbar, företag, t.o.m. enskilda personer. Materialvalet i hallen och på balkonger bör vara av sådan klass och kvalitet, att det tål hård användning och åldras vackert. /.../ Genom att på sådant sätt släppa allmänheten i en offentlig byggnad av denna art även efter kontorstidens slut, skulle den liksom vinna både större berättigande och räntabilitet, och skattebetalarna skulle få mer valuta för sina pengar.

Av den tekniska beskrivningen för förvaltningsbyggnaden framgår att konstruktionsprincipen är densamma som i den sedermera utförda byggnaden. Det är en ”renodlad betongbyggnad med pelardäck, bjälklagen av betong med lättbetongplattor och block som utfyllnadsmaterial.” Två förslag till fasadbeklädnad presenterades, en exklusiv i ljusgrå Ekebergsmarmor och en mer ekonomisk i tegel som slammas i bruten vit eller ljusgrå ton. Innerväggarna mellan kontor och hall respektive korridorer skall till stor del vara glasade. Expeditioner skall bara ha en disk och därigenom förmedla öppenhet. Fönstren skall vara i teak, koppar eller lättmetall. ”Utvändiga balkongräcken till sessionssalens och konditoriets balkonger utformas såsom skulpturala relief, gjutes i chockbetong eller hugges direkt i råbetongen.” Utökning av byggnaden för framtida behov är inräknat genom möjligheten att kunna bygga på en tredje våning.

Ändrade förutsättningar

Efter idétävlingen kom det att dröja till 1966 innan en projektering av kommunalhuset påbörjades. Diskussionerna i kommunen hade dragit ut på tiden. I ett brev till byggnadsnämnden den 19 november 1963 sammanfattade Vasilis läget:

Så som vid tidigare tillfällen har framhållits är vår strävan att genom allvar och insikt i gestaltningsarbetet, valet av enkla, beständiga material och okomplicerat konstruktionssystem förläna byggnaden något av den tidlösa formbeständighet och värdighet, som man vill förknippa med en representativ administrationsbyggnad belägen å stadens förnämsta plats. /.../ Vi tror att de föreslagna materialen och dess behandlings-sätt understryker ovannämnda föresatser med tonvikt på det praktiska och ekonomiska.³

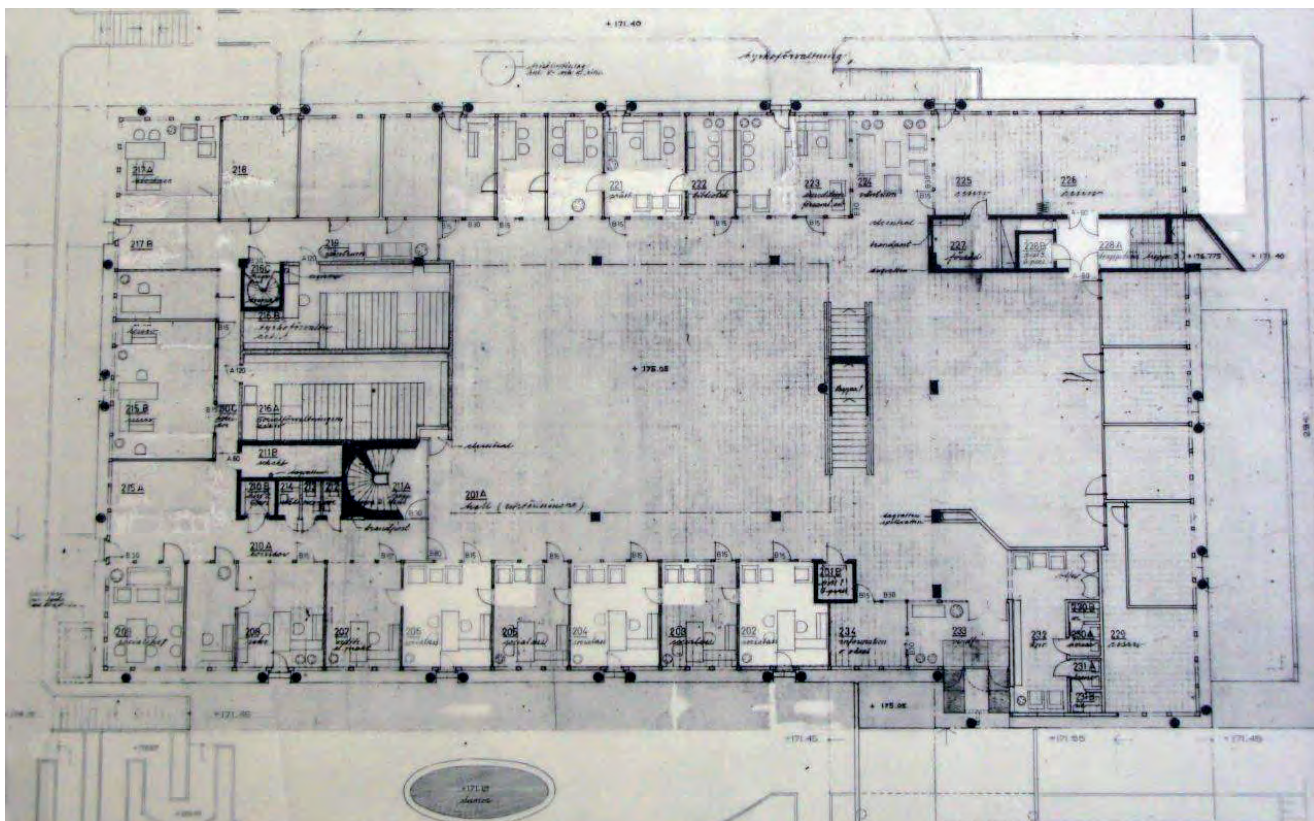
Under tiden hann kvarteret Krabban att byggas, med bevarande av det Natzénska huset. Dessutom hade ytterligare kommunsam-

³ Brev från Vasilis till byggnadsnämnden 19 november 1963, Kommunarkivet.

manslagning ägt rum och behovet av lokaler för administration ökat ytterligare. Centrala byggnadskommittén (CBK) kontaktade Vasilis och frågade om denne var öppen för att göra ändringar i ursprungsförslaget. I april 1968 fick Vasilis i uppdrag att påbörja projekteringen samtidigt som en undersökning av lokalbehovet gjordes. I augusti 1968 lämnade Vasilis ett preliminärt lokalprogram. Utifrån detta föreslog CBK en omlokalisering av biblioteket till den planerade gymnasiebyggnaden. Den föreslagna bowlingbanan i källarplanet ifrågasattes. I stället önskades en ungdomsgård i dess ställe. Vidare framfördes synpunkten att sessionssalen skulle ordnas på så vis att även tingsrätten skulle kunna sammanträda där. Dessutom skulle politiska partier och studieorganisationer beredas plats i byggnaden.

Man började i CBK tvivla på Vasilis förslag och undersökte möjligheterna att bryta kontraktet. Risken för skadestånd gjorde dock att man höll fast vid överenskommelsen. I januari 1969 redogjorde arkitekten för det förändrade förslaget. Bland de förändrade förutsättningarna framhöll Vasilis: ”Det nya lokalprogrammet medför, förutom de rent plantekniska, även arkitektoniska problem: den avsevärt större volymen skall inkomponeras i stadsbilden”. Vidare: ”Nya byggnadsmaterial – och konstruktions- och produktionstekniska möjligheter bör undersökas: Tidsenliga material och konstruktionssystem får ej förbises, i synnerhet om de kan bidra till att förkorta byggnadstiden och nedbringa kostnaderna. /.../ De nu redovisade planernas funktions- och ytfördelning är väl anpassade till det nya lokalprogrammet och trenden inom landets kommunalförvaltningar: flexibiliteten och öppnar arbetsmiljöer. Suterräng- och den pålagda våningen 2tr, liksom den (istället för spegeldammen) försänkta och planterade slänten mot Stortorget är ett led i strävan att med bibehållen plan och höjdskala bemästra konsekvenserna av de utökade utrymmesbehoven.” Vasilis lade även vikt vid tillskapandet av rekreationsutrymmen för tjänstemännen och framför allt de kommunala förtroendemän som ägnar en stor del av sin fritid ideellt åt kommunens utveckling. För att motverka ”förgubbning, dålig kondition, oförmåga och brist på lust att anstränga sig” talade han för ordnandet av utrymmen för fysiska aktiviteter som även kunde komma medborgarna till del. Dylika lokaler kunde då också bli en informell mötesplats med just medborgarna.

De ekonomiska realiteterna gjorde sig också kännbara i projekteringen. ”Möjligheten att konsekvent använda prefab. arm. betongelement kommer att ägnas stor uppmärksamhet likaså besparingar i byggnadstid och kostnader. /.../ Om de prefabricerade arm. betongelementsystemen väljes kommer jag att föreslå att den naturoxiderade-rostade (Cor-Ten) stålplåten användes som fasadmaterial samt /.../ även i ytterdörrar, fönsterkarmar och bågar, utv. Räckan och för övriga utvändiga smides- och plåtarbeten. För

Ovan och till höger: Vasilis planritningar till entréplan samt 1 tr och 2 tr. Notera den ursprungliga, mot ljushallen öppna entrén samt siktlinjerna från halen via korridorerna. Gislaveds kommunarkiv.

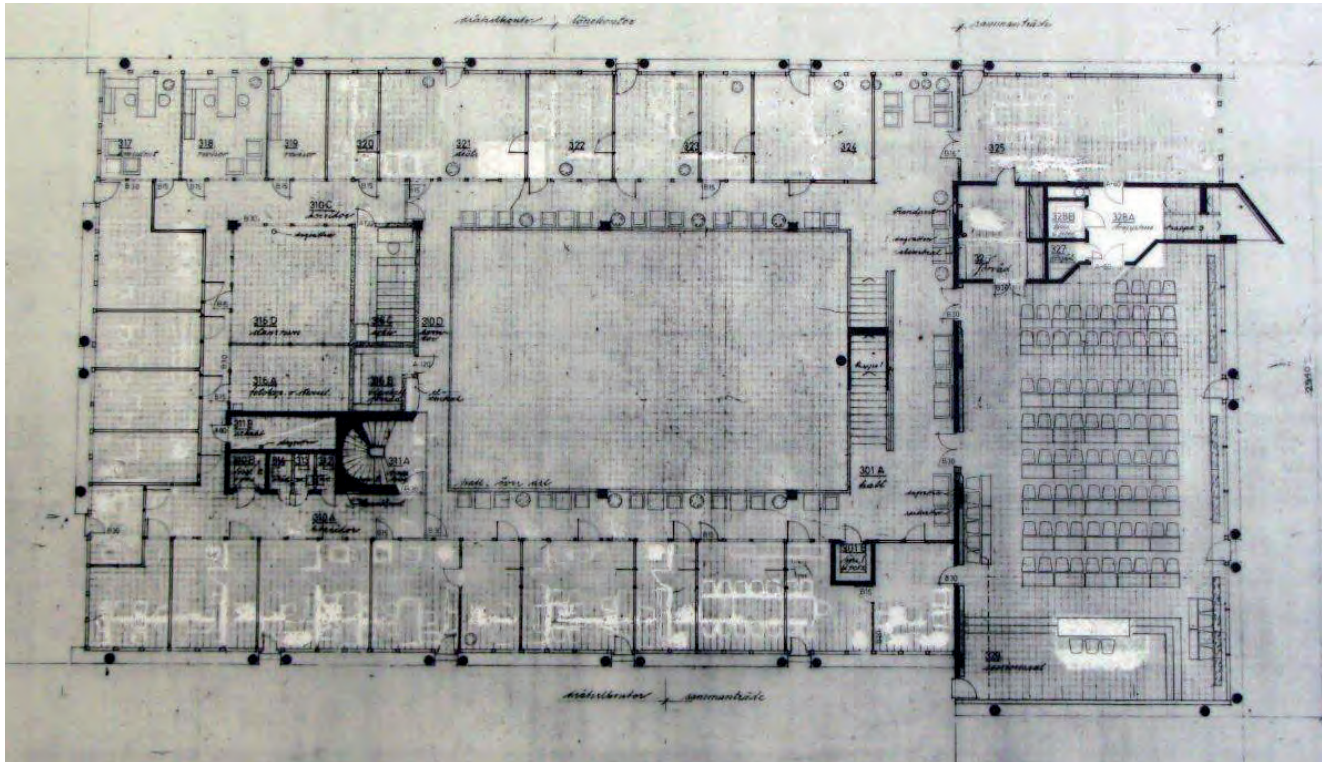
det skulpturala och måleriska vid fasadutformningen öppnas nya möjligheter. Pelare kan t. ex. beklädas med i önskad profil bockad, kraftig plåt...”⁴

Byggnaden hade nu placerats ända framme vid torget, med konsekvensen att kafé Örnens gårdshus behövde rivas, likaså sparbankshuset. Harry Norin och Axel Larsson ansåg att förslaget var för dyrt och ville utesluta rekreationsanläggningen i källaren. Hilding Claar föreslog att planerad affärslokal skulle utgå. Under ledning av Vasilis gjordes en studieresa för att studera kontorslandskap och fasadbeklädnader. Hösten 1969 beslutades att kompletta entreprenadhandlingar skulle tas fram och Vasilis gavs även uppdraget att projektera parken vid kommunalhuset.

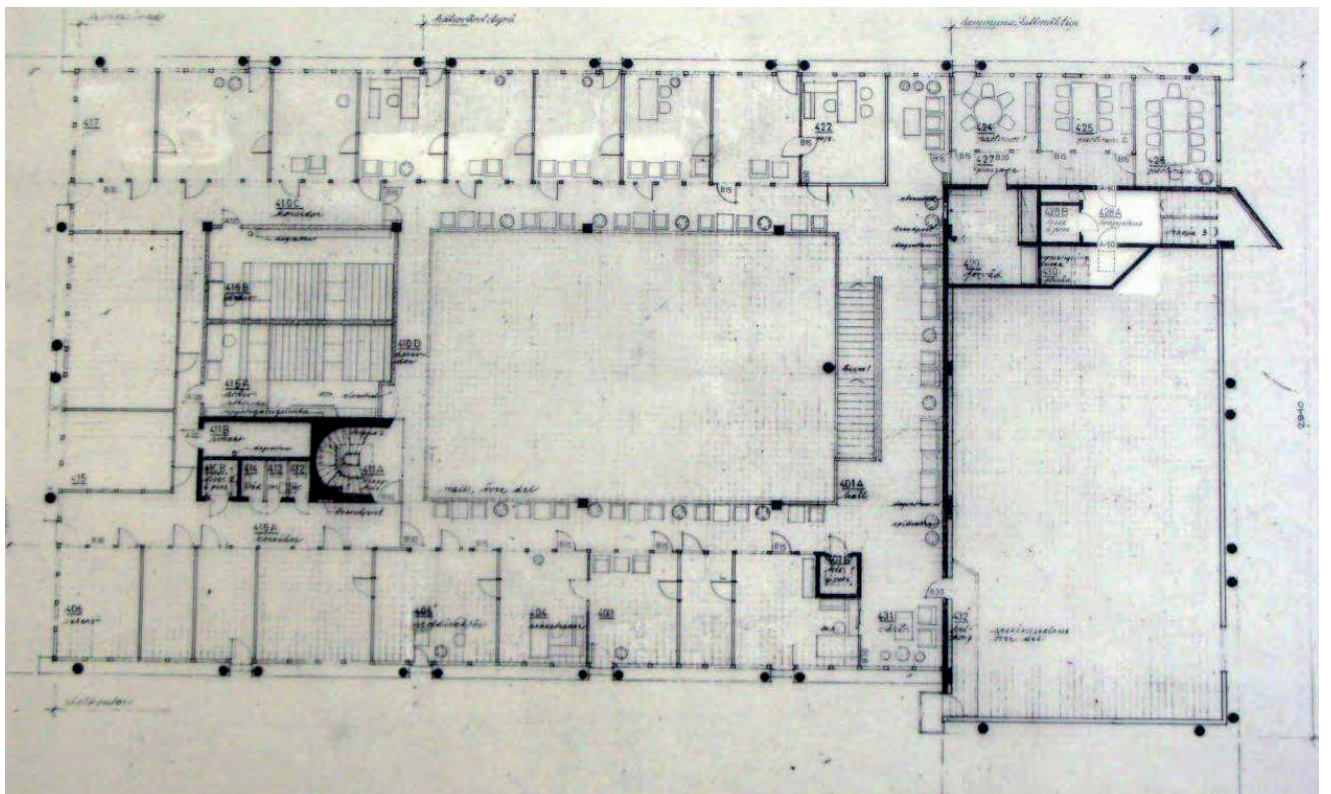
Byggprocessen

Vid CBK:s möte i mars 1971 överlämnade Vasilis det slutliga förslaget till kommunalhus och park. K-G Edenberg tog upp frågan om nedschaktning av höjden framför byggnaden för att få bättre ljusförhållanden i suterrängplanet. Kommunfullmäktige beslutade att bilda en stiftelse för uppförandet och förvaltningen av kommunalhuset, Stiftelsen Gislaveds Förvaltningsbyggnad. I november lämnades projektet ut på upphandling. I februari 1972 antogs efter

⁴ Vasilis, ”Några synpunkter” på nya förvaltningsbyggnaden, 2 januari 1969, Kommunarkivet.

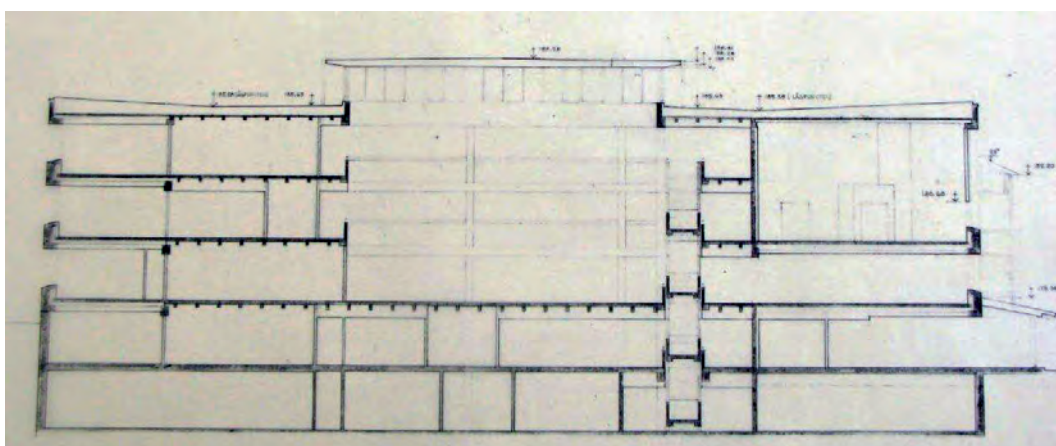
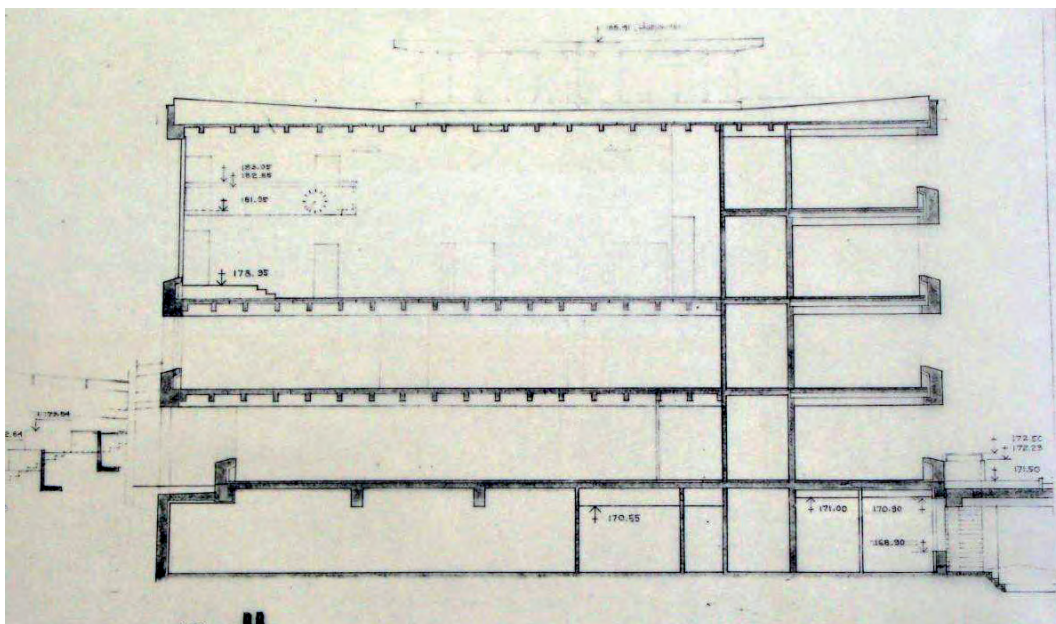
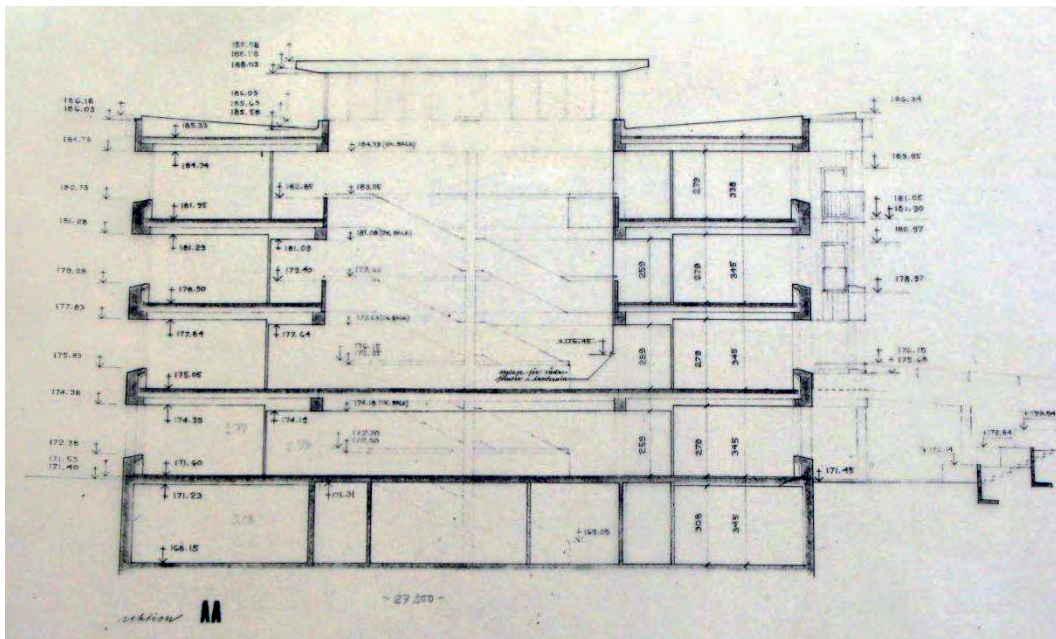
Plan 2 tr med sessionssalen.

Plan 3 tr. Notera sessionssalens åhörarläktare med nu bortbyggd direktkontakt med ljushallens balkong. Notera vidare att utkrängningen i balkongens sydöstra hörn ej fanns med i projekteringen.

Förvaltningsbyggnaden klar

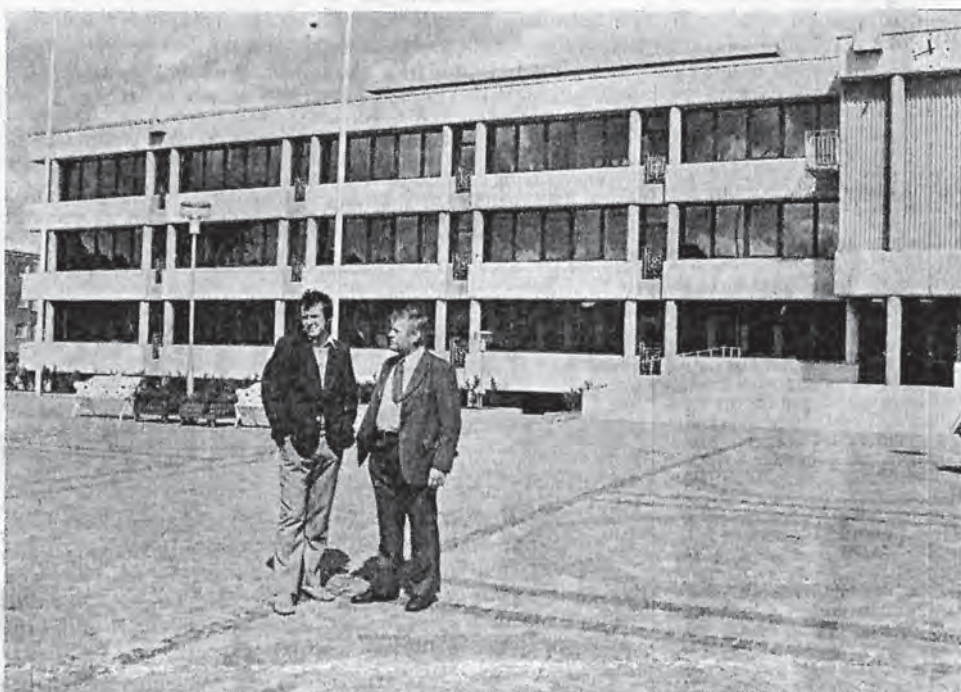
NR 73-08-13

Arbetsplats för 110 personer

I kväll blir det ett historiskt ögonblick för den kommunala verksamheten i Gislaved. Då invigs officiellt Gislaveds nya, pampiga förvaltningsbyggnad vid torget. Hedersgäst och invignings- talare blir som bekant civilminister Svante Lundkvist.

Det är från denna imponerande byggnad som den nya kommunen efter sammanläggningen vid årsskiftet kommer att styras. All förvaltning blir centraliserad under ett enda tak — en arbetsplats för omkring 110 personer så småningom. Redan i morgon och på onsdag flyttar dock personalen vid de olika enheterna i den nuvarande kommunen — sammanlagt ett 50-tal — in i byggnaden. På torsdag skall det hela kunna vara i full gång.

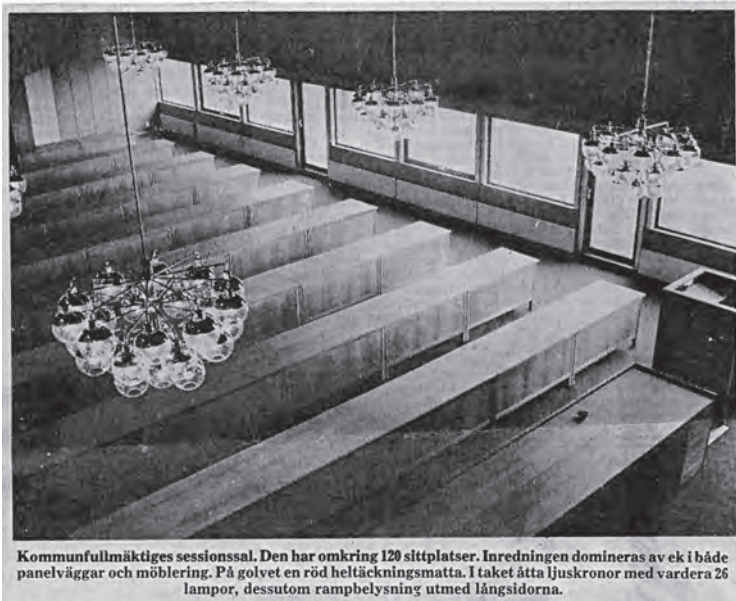
Få byggnader i Gislaved torde ha en så omfattande bakgrundshistoria som detta femvåningshus i glas och betong. Det har varit många och invecklade turer. Det är nästan 15 år sedan de första

Gislaveds nya förvaltningsbyggnad står invigningsklar. På tisdag flyttar Kanslichefen Rune Lindqvist (t.v.) och kommunstyrelsens ordförande Ivan Johansson in.

inte skulle klara den totala tyngden. Istället valde man att montera akrylglas. Kostnaden per armatur var 5 275 kronor. Färgsättningen diskuterades ingående av en specialtillsatt referensgrupp som följde byggprocessen. Arkitekten uppmanades inhämta möbleringsförslag från olika möbeltillverkare.

Den färdiga byggnaden innefattade följande: Personalmatsal avsedd att kunna fungera som kafeteria för allmänheten med separatingång från parken via stora glasdörrar. Entréväningen omfattade ett 20-tal arbetsplatser för socialförvaltning, arkiv, sammanträdesrum och sex arbetsrum för kommunens förtroendemän i olika nämnder samt telefonväxel, kapprum och reception. På andra våningen placerades kansli- och drätselavdelningarna tillsammans med kommunalråd, vigselrum och sist men inte minst sessionssalen om cirka 250 m² med 120 sittplatser. Sessionssalen var tänkt att även kunna användas för konferenser och kurser. Ek användes där till såväl möblemang som väggbeklädnad. På tredje våningen inhystes invandrarbyrån, hälsovårdsnämnd, fritidsnämnd

Kommunfullmäktiges sessionssal. Den har omkring 120 sittplatser. Inredningen domineras av ek i både panelväggar och möblering. På golvet en röd heltäckningsmatta. I taket åtta ljuskronor med vardera 26 lampor, dessutom rampbelysning utmed långsidorna.

och skolexpedition. I källaren ordnades arkiv, förrådsutrymmen, maskinrum, motionshall, el- och värmecentral samt skyddsrum. Totalkostnaden för kommunalhus, inventarier och park landade på 11,5 miljoner kronor. Totala byggnadsytan blev 6 600 m². Det nya kommunalhuset beräknades kunna rymma 110 anställda. Avgörande för reduceringen av kostnaderna var användandet av i stor utsträckning prefabricerade byggnadselement. I Värnamo Nyheter kan man vidare läsa:

I princip är huset byggt runt en stor ljusgård – närmare bestämt fem [sic!] våningar hög. Kring denna ”kärna” är alla arbetsrum placerade i fyra våningsplan. Blått i olika nyanser dominerar i ljusgården, men som kontrast har bärande pelare vid trappan samt en vägg vid hisschaktet målats röd. Innerväggarna i de olika planen är prefabricerade och flyttbara, klädda med glasfiberduk och målade. De betongytor, som finns, är målade direkt efter formen.⁵

Invigningen ägde rum den 13 augusti 1973. Hedersgäst och invigningstalare var civilminister Svante Lundkvist.

Den konstnärliga utsmyckningen av ljushallens fondvägg dröjde till 1975. Då invigdes ”Så tickade tiden”, som i smide gestaltar Gislaveds historia från vikingatiden och framåt. Konstnär är Sture Wikström, Gamleby, som till sin hjälp hade smeden Anders Strid-Andersson.

Senare förändringar

Åren 1994 och 1995 utbyttes flera fönster på den östra fasaden. 1997 renoverades cafeterian. 1998 ombyggdes entrépartierna. 2001–2002 ombyggdes vissa kontorsutrymmen. Vid detta tillfälle bröts vissa siktlinjer från hallen via korridorer ut till franska balkongdörrar med

5 Värnamo Nyheter 13 augusti 1973, Jönköpings läns museum.

de dekorativa smidesräcken med kommunvapnet. Även förbindelsen mellan hall och åhörarläktare i sessionssal bröts genom inbyggnad av ett nytt kontorsutrymme. 2004 monterades en belyst fasadskylt under klockan.

Kommunhuset från nordväst ger ett monumentalt intryck som förstärks av det fria läget.

Beskrivning

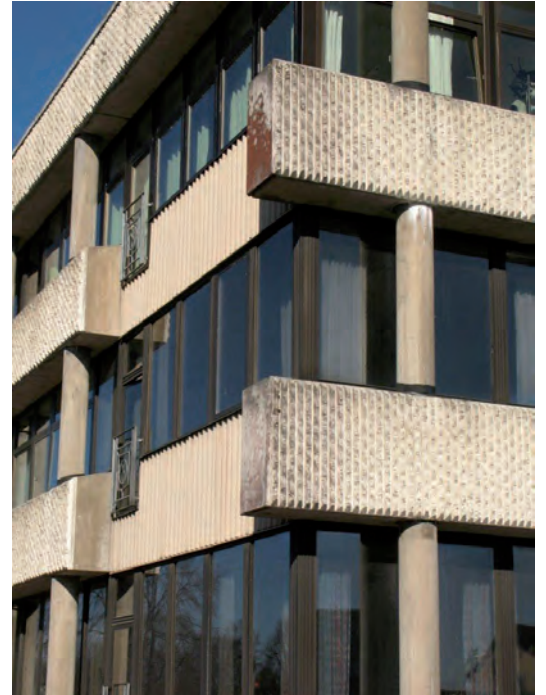
Exteriör

Kommunhuset ligger fritt vid norra sidan av Stortorget med anslutande parkmiljö i norr och öster. Marken sluttar åt dessa håll. Byggnaden är i fem plan: källare, suterräng, entréplan, plan 1 och plan 2. Över den centrala ljushallen reser sig en låg lanternin. Stommen utgörs av prefabricerade bärande pelare, väggar och bjälklag av betong. Konstruktionen är tydligt avläsbar i fasaderna. Uttrycket kännetecknas av en vilande horisontalitet genom de kraftigt markerade bjälklagen med utfackningsväggar i betong. Dessa är utförda i vit betong med utsparade ribbor som bearbetats med tryckluftshammare. På gavlarna tillåts dessa bjälklag sticka ut något utanför huslivet, vilket ger en dynamik åt byggnaden. Bjälklagens tyngd lättas upp av med jämna mellanrum återkommande franska balkonger som pryds av smidesräcken i stål med kommunvapnet, formgivna av arkitekten. Varje sådan öppning flankeras av två betongkolonner som förstärker det vertikala inslag som betyder mycket för att motverka upplevelsen av tyngd i fasaden. Utrymmena mellan bjälklag och kolonner upptas helt av fönsterpartier, något indragna från fasadlivet, vilket också ger liv åt arkitekturen. Fönstren, som till största delen är original, är tillverkade av furu med utvändigt beklädnad av eloxerad aluminium (kulör mörkbrons nr. 7). Bågarna är ospröjsade med isolerglas. Invändigt är bågar och foder laserade. Originalvred är i huvudsak bevarade.

Entrépartiet mot Stortorget i östra delen av sydfasaden är kraftigt markerat och gör torgfasaden asymmetrisk till skillnad från den

Torgfasadens centrala parti.

På västgaveln skjuter bjälklagen ut och skapar dynamik.

Franska fönster som pryds med kommunvapnet i smide bryter regelbundet av de tunga betongbjälklagen. Flankerande kolonner bidrar till att lätta upp intrycket.

Besökarens första intryck av ljushallen efter att ha passerat entrén i sydost.

norra parkfasaden. Entrén nås via en bred bro över den slänt som skiljer suterrängvåningen från torget. Ovanför entrén är sessions-salen tydligt uttryckt genom en utkränging i byggnaden. Sessions-salens södra vägg är därtill helt sluten och kröns av en asymmetriskt placerad urtavla. På senare år är den kompletterad med en belyst skylt vid sidan av kommunvapnet. I vinkeln mot väster är på översta planet en liten balkong som leder till läktaren i sessionssalen. Väg-garna till sessionssalen liksom fyra indragna fasadpartier åt väster har en annorlunda beklädnad med stående sinuskorregerad ljus plåt. Det faktum att sessionssalen sträcker sig genom två våningar avspeglas i det yttre genom avsaknaden av markerat bjälklag, betongkolon-nerna sträcker sig oavbrutna ända upp till takfoten.

Ljushall och entré

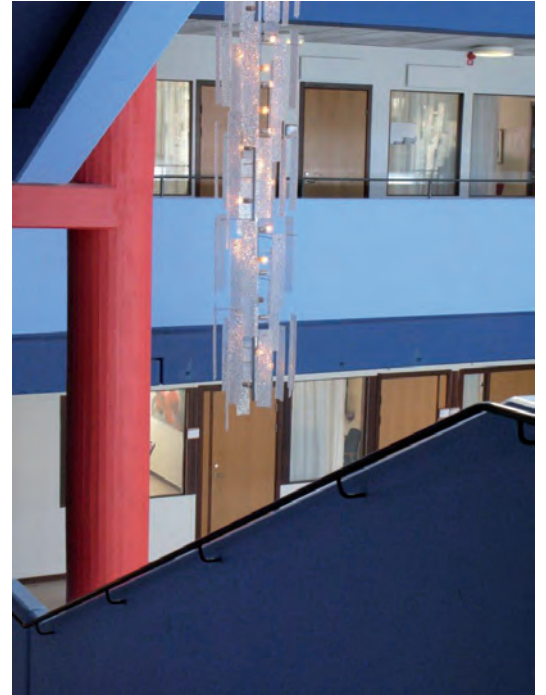
Ljushallen är centralt placerad i byggnaden och upptar med sin stora rektangulära plan en betydande del av densamma. Den fortsätter från entréplanet genom de följande två våningsplanen och avslutas med en låg lanternin som ger ett rikt överljus. Ljushallen är det första besökaren beträder efter att ha passerat igenom entré/reception. Entrépartiet är påtagligt förändrat genom senare års omdisponeringar och bildar ett från hallen avskilt rum med glasat dörrparti/säkerhetssluss och väntyta. Ursprungligen var entrén mer öppen och utan avskiljande dörrpartier mot ljushallen. Invid entrén finns ett hisschakt. Besökaren träder in i hallen i dess syd-östra hörn. Längs ljushallens norra och södra sida sträcker sig i alla våningsplan kontorsrum med flyttbara monteringsfärdiga ”block-väggar”. Vad som präglar upplevelsen av rummet är de balkonger av betong som omger hallen i varje våningsplan samt den trappa som upptar den östra kortsidan. Förlängningen västerut av norra och södra balkongerna samt utgörs av korridorer i vars ände finns franska fönster med de dekorativa smidesräckena som blickfång. I flera fall har denna siktlinje dock brutits genom tillskapande av nya kontorsplatser.

Golvet i ljushallen och anslutande korridorer består av ljus Ekebergsmarmor med slipad yta. Denna är även använd som beklädnad av stegen i den stora trappan. På balkongerna och i korridorerna på plan 1 och 2 är golven klädda med nålfiltsmattor.

Väggarna mot kontrosrummen är klädda med vävklistrad och vitmålad gips. Till stor del upptas dessa väggar av ospröjsade tråd-glasrutor i mörklaserade träkarmar. Kontorsdörrarna är släta lamell-dörrar med fanér. Balkongerna, trappan och fondväggen i entréplan i väster utgörs av släta betongelement. På balkongerna löper lejdare av smide. Fondväggen upptas av smideskonstverket ”Så tickade ti-den” med en inkomponerad urtavla i form av en förgylld sol. Alla dessa delar är målade i ljust blått (RB 18-4-12). Balkongerna vilar på kraftiga betongbalkar som bärs av betongpelare, detta är målat i en

Ljushallen sedd från balkongen på plan 1 tr. Från nordväst. Färgsättning och takarmaturer är ursprungliga och betyder mycket för rummets estetik, de är därtill skapade av arkitekten. Notera hur kolonnen vid trappan samt den lilla balkongen på plan 2 tr. har målats i klarrött.

Ursprungliga stålrörsmöbler med originalklädsel utanför sessionssalen.

”Så tickade tiden” upptar den västra fondväggen i Ljushallen och speglar ortens historia.

De unika takarmturerna är ritade av Vasilis, men kunde på grund av tyngden inte utföras med smålandsglas, istället blev det latexglas i samma form.

mörkblå kulör (RB 21-22-30). Samma kulör är använd på fondväggarna i öster och väster i plan 1 och 2, dessa betongväggar är också gestaltade med avtryck av formplankorna från gjutningen, vertikalt stående. De betongelement som bär lanterninen stötts mitt på östsidan av en framför trappan placerad betongkolonn, framhävde genom sin klarröda bemålning (RB 3-14-24). Samma kulör är använd som accent på en utkragning i balkongen på plan 2 (ev. avsedd som talartribun som i t.ex. Stockholm, Tranås och Kiruna), i sydöstra hörnet, samt på hisschaktet. Detta skapar en dynamik i rumsupplevelsen. Färgsättningen är helt intakt från byggnadstiden. All målning på betong är utförd med latexfärg. Lanterninen utgörs av en obruten fönsterrad med ospröjsade träbågar.

Takbeklädnad är genomgående ljudabsorberande träullskivor, vitmålade. Ljushallens mest framträdande gestaltningselement utgörs av sex stycken från taket hängande ljusarmaturer, formgivna av arkitekten. Dessa sträcker sig genom alla våningsplanen och består av stommar i förnicklad mässing och skivor av strukturerat latexglas, innanför vilka sitter nakna, klara glödlampor. Ljushallen med sina balkonger har en sparsam möblering med stoppade soffor och fåtöljer i tidstypisk stålörskonstruktion, klädda med färgstarka tyger, delvis original.

Sessionssal

Sessionssalen sträcker sig i höjd genom både plan 1 och 2. Den har två ingångar från ljushallens östra balkong, vars ursprungliga par-dörrar dock är utbytta (nya ekfanérade med runda fönster), samt förbindelse med trapphus i norr. Salens östra långsida upptas helt av en obruten, lågt sittande fönsterrad med två stycken franska fönster med smidesbalkonger. I det sydvästra hörnet är en åhörarbalkong med dörr från plan 2. Förbindelsen med ljushallens balkong är dock bruten genom ett senare tillskapat kontorsutrymme. Sessionssalens riktning är mot söder och det där befintliga podiet, tre trappsteg högt.

Golvet är klätt med en ursprunglig nålfiltsmatta med mönster i rödbruna nyanser, enligt protokoll av typen "Mexico". Podiet för presidiet är utfört i ek. Väggarna är i sin helhet klädda med ekfanérade och kantlistade lamellskivor. På långsidorna sitter ljusramper med samma beklädnad ovanför fönsterrad respektive över en rad med fotografier av ordförande i kommunstyrelsen genom åren. Balkongen är i betong med avtryck av horisontella gjutformsbrädor. Den är målad i gult (GY 21-2-16) med en stiliserad urtavla i mässing. Fondväggen i norr är något avtrappad och i sin övre del klädd med ljudabsorberande träullskivor i samma kulör som balkongen. Fönstren är kompletterade med lister och gardiner för mörklägning. Taket består av tvärgående betongbalkar och däremellan något högre sittande träullskivor, allt målat i svart (arkitekten hade ursprungligen föreslagit samma mörkblå kulör som på pelare och

Sessionssalen upptar plan 1 och 2 av byggnaden öster om ljushallen. Gestaltningen är i stort sett oförändrad sedan byggnadstiden. Karaktärsskapande är framförallt väggbeklädnaden av ek och de stora takarmaturerna.

Detalj av åhörarläktaren med sin urtavla.

Åhörarplatser och ordförandeporträtt längs västra långsidan. Möblemanget är det ursprungliga, liksom väggbeklädnaden i ek. Notera kornischen/ljusrampen.

balkar i ljushallen). Från taket hänger åtta stora mässingsarmaturer med runda blåsiga glaskupor. Möblemanget är i princip oförändrat sedan tillkomsten med bord, stolar, presidium och podie i ek eller ekfanér. Stolarna är klädda med blått tyg. Längs med västra långsidan är åhörarplatser i samma utformning.

Voldemars Vasilis – hans liv och arkitektur

När bröderna Vasilis tog fram sitt tävlingsförslag till Gislaveds centrum så hade de haft gemensam arkitektbyrå i Göteborg i tre år. Tidigare hade de med framgång deltagit i tävlingen om stadshus och polishus i Falun, där de vann andra pris, samt fick sitt förslag inköpt vid den samnordiska tävlingen om Säffle kyrka. Gislaved var byråns första fullträff i pristävlingssammanhang. När bygget väl genomfördes var Vasilis en väletablerad och ansedd arkitekt på riksnivå.

Voldemars Vasilis föddes i Skuodas i Litauen 1922 av lettiska föräldrar. Åren 1941 och 1942 studerade han vid konstakademien i Kaunas för att därefter studera arkitektur i Riga. Han kom tillsammans med sin broder som båtflykting till Sverige 1944 i samband med den sovjetiska offensiven. Båda blev svenska medborgare. Vasilis var en av 30 lettiska arkitekter som sökte sig till Sverige undan kriget.⁶ Voldemars arbetade 1945 som ritare åt AB Vetlandahus och började därefter studera arkitektur vid Chalmers, varifrån han examinerades 1951. Studierna kröntes med att han tilldelades John Ericssonmedaljen, vilken förlänas särskilt framstående studenter i arkitektur vid Chalmers. Samma år var han verksam hos arkitekterna SAR Sven Brolid och Jan Wallinder i Göteborg. Ett stipendium möjliggjorde studieresor till Frankrike och Italien. Bröderna öppnade 1956 egen arkitektbyrå.⁷

Bland Vasilis mer kända arbeten vid sidan av kommunhuset i Gislaved märks församlingshem i Mölnådal 1962 följt av ett motsvarande i Biskopsgården, Göteborg 1965, ett flertal skolor, idrotts- och simhallen i Gnosjö 1964, industribyggnader, ålderdomshem, kontorsbyggnader, kyrkor (bl.a. Glöstorpskyrkan på Hisingen 1976 och tillbyggnad av Högåskyrkan i Tibro 1983), bostadsområden (bl.a. i Mölnlycke), villor och stadsplaner. Industribyggnaden för Antonson-Avery AB Boktryckeri i Göteborg från 1961–1963 blev prisbelönt av Göteborgs stad för att bäst motsvara ”estetiska samt därjämte hygieniska och praktiska krav”. Liksom i Gislaved visste Vasilis att hushålla med knappa budgetramar. Särskild vikt lades vid fasadbeklädnadens betydelse, vilken i detta fall var det ”praktiska” och ”beprövade” teglet, hämtat från Almnäs tegelbruk i Västergötland. Även för hans två bygdeskolor i Essunga kommun från samma tid (Jonslund och Bredöl) stod tegelfasaderna för en viktig del av det estetiska uttrycket.⁸ I länet ritade Vasilis skolan i Marieholm, Gnosjö kommun, som byggdes 1966.

Vasilis var en av Göteborgs ledande arkitekter under efterkrigstiden och han var ett av de tunga namnen bland de svenska arkitekter

Voldemars Vasilis (1922–2001), arkitekt SAR, Göteborg.

Trapphall i Antonson-Avery AB, 1963. Ur *Pieci*.

⁶ Lejnicks 2000.

⁷ Vem är vem?

⁸ Vasilis 1967.

som var ”associated with postwar social construction”⁹. Vasilis var ett barn av sin tid, där arkitektuppgiften i hög grad även handlade om rollen att bygga ett samhälle med arkitekturen som en viktig formande faktor. Detta kommer fram i hans egna tankar i samband med projekteringen för kommunhuset i Gislaved, omsorgen om såväl kommunaltjänstemännen som medborgarna. Bland de praktikanter som passerade genom Vasilis kontor märks framför allt Gert Wingårdh, som 1972 tjänstgjorde hos honom och något assisterade i utarbetandet av Vasilis storskaliga förslag till operabyggnad för Göteborg, ett projekt som aldrig förverkligades.¹⁰

Vasilis produktion spänner från modest modernism med avskalade former och beklädnadsmaterial som främsta estetiska uttryck till utpräglat formrika och ”vassare” skapelser, där kommunhuset i Gislaved inordnar sig. Kommunhuset kan räknas till den modernistiska arkitekturstil som kommit att benämnas ”brutalism” eller i Sverige ”nybrutalism”. Stilen härrör från den franske arkitekten Le Corbusiers senare skapande under 1950-talet med förkärlek för den rå betongens (*beton brut*) uttrycksmöjligheter samt strävan efter att byggnaden skall avspegla sin funktion, konstruktion och inre struktur. Arkitekterna såg det som en ”ärlig” stil med skulpturala kvaliteter. Kritikerna såg och ser inte sällan byggnaderna som ”kalla” och ”avvisande”. Likväl var många av de ledande arkitekterna besjälade med drömmen om ett socialistiskt utopia. Avgörande var också strävan efter kostnadseffektiva material och byggprocesser. I Sverige influerades bland annat Sigurd Lewerentz, vilken betydde mycket för stilens genomslag i svenskt, framförallt offentligt, byggande under 1950- och 60-talen. Både i Sverige och internationellt hade stilen sitt största genomslag inom förvaltnings- och institutionsbyggnader och behöll sin popularitet en god bit in på 1970-talet. Även om den råa betongen var vanlig i fasadgestaltning så förekom många andra fasadbeklädnader som tegel, stål och glas.¹¹ Av historikern till Gislaveds kommunhus framgår också att exteriörens exponerade betong beslutades mycket sent i processen.

Vasilis avled 2001. Hans arkiv kom till största delen att doneras till Lettiska arkitekturmuseet i Riga.

Kommunhusets ställning i jämförelse

Bygget av stadshus blev kring förra sekelskiftet en prestigeladdad arkitektuppgift där städerna strävade efter att överglänsa varandra med praktfulla palatsliknande skapelser i olika historiserande stilar. Särskilt Italiens medeltida rådhus var en inspirationskälla. I Norden märks framförallt Köpenhamns stadshus av Martin Nyrop från 1892–1905 och Ragnar Östbergs stadshus i Stockholm från

9 Gert Wingårdh, s. 357.

10 Gert Wingårdh, s. 453.

11 Wikipedia, Brutalist architecture & Brutalism.

Stockholms stadshus stod klart 1923. Blå hallen ovan blev stilbildande med sin karaktär av inbyggd gård med överljus, monumentaltrappa och arkader. Till höger sessionssalen med ähörarlåktare i fonden.

1911–1923, båda mycket påkostade byggnader med väl tilltagna utrymmen för inramning av olika festligheter. Blå hallen i Stockholms stadshus blev med sin monumentalala fritrappa, sina arkader och balkonger samt sitt överljus stilbildande och ofta efterbildad.

I Jönköpings län kom en våg av kommunalhusbyggnade i kölvattnet på storkommunreformen 1952. En ökad skara tjänstemän och fler arbetsuppgifter krävde plats samtidigt som de nya kommunerna skulle manifesteras. Vid samma tid började modernismen mer och mer befästa sin ställning inom den samtida offentliga arkitekturen. Gislaveds kommunalhus utgör tillsammans med Vetlanda kommunhus från 1962–1970 de kanske mest utpräglat modernistiska exemplen i sin konsekventa ”brutalism”. Men det finns centrala drag som går igen i andra kommunhus inom och utom länet. Framför allt gäller detta de centralt placerade, och ofta väl tilltagna, ljushallarna eller ljusgårdarna med lanternin, trappor, kringgårdande balkonger, omsorgsfulla materialval och rik konstnärlig utsmyckning.

Upplägget i Tranås stadshus (arkitekter Adrian Langendal & Ivar Stål, Stockholm) från 1953 är i grunden samma som i Gislaved, även om formspråket fortfarande andas en avskalad traditionalism med omsorg om materialen. Här var Blå hallen en uttalad inspirationskälla. Liksom i Gislaved var projektet föremål för en arkitektävling år 1944.¹² Särskilt anslående är utformningen i Kiruna stadshus från 1963 (arkitekt Kurt von Schmalensee), också det resultatet av en arkitektävling. Vid sidan av dyrbara material till golv och balustrader träder den råa betongen fram som effektfull kontrast i pelare och tak. Vi kan även nämna Hagfors stadshus (ar-

Ljushallen i Tranås stadshus från 1953 (byggnadsminne). Samma grundkoncept som i Stockholms stadshus, men i mindre skala och förenklad form. Golv av kalksten, räcken och balustrader av ädelträ. Specialdesignade takarmaturer. Notera talarstolen. Ljushallen rymmer flera konstverk och fungerar som ett offentligt rum.

Sessionssalen i Tranås stadshus sträcker sig också genom två plan, vilket markeras i exteriören genom de tre höga fönstren. Väggarna är helboaserade och på kortsidan finns en åhörarläktare. Specialdesignade möbler och armaturer. JLM.

kitekt Harry Egler) från 1952 som exempel. De stora ljushallarna är utformade i syfte att vara offentliga mötesplatser, inbjudande och rikt smyckade rum för medborgarna. Allt efter de ekonomiska tillgångarna försökte man åstadkomma det bästa. Så även i Gislaved. Att Vasilis såg ljushallen som ett folkets rum, framgår tydligt. Även framhävandet av sessionssalen i exteriören känns igen från andra håll liksom användandet av franska fönster med smidesbalkonger prydda med stadsvapnet. Konceptet med åhörarläktare i sessionssalen återfinns i såväl Stockholms som Tranås stadshus, i den senare även de helboaserade väggarna. Gislaveds kommunhus inordnar sig med andra ord i en lång tradition av stadshusdisposition som fortlevde även om formspråket och de ekonomiska förutsättningarna förändrades. De arkitektoniska tyngdpunkterna utgjordes av öppna, tillgängliga och stimulerande centrala trapphallar respektive påkostade sessionssalar, mer eller mindre tydligt redovisade i exteriören. Stads- och kommunhusprojekten gjorde att de genom sin dignitet ofta var föremål för arkitekttävlingar.

Den stora ljushallen i Kiruna stadshus från 1963, ett byggnadsminne som står inför sin förstörelse på grund av stadsflytten. Parallellerna med Blå hallen och dess efterföljare är flera, men detta är kanske ett av de finaste proven från efterkrigstiden.

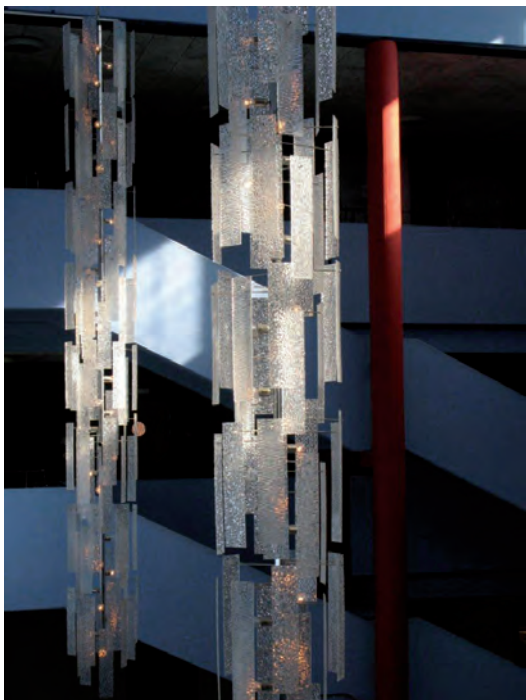

Kulturhistorisk karaktärisering och bedömning

Gislaveds kommunhus framstår vid sidan av dem i Vetlanda och Värnamo som ett länets mest utpräglade och djärva modernistiska skapelser. Den långa tiden från idétävling till genomförande, 1959–1973 medförde flera förändringar på vägen, men det arkitektoniska huvudkonceptet bestod, en byggnadskropp med tydligt redovisad konstruktion och struktur, uppbyggd kring en central ljushall. Det fria och höga läget i stadsbilden förstärker intrycket av monumentalitet. Gislaveds kommunhus ger i sin exteriör och sina offentliga rum en oförvanskad upplevelse av 1960- och 70-talets estetik och offentliga arkitektur, vilken besitter påtagliga kvaliteter och ett samhällshistoriskt värde. Arkitekten Voldemars Vasilis (1922–2001) räknas som en av efterkrigstidens mest framstående svenska arkitekter, väl införstådd i arkitektens roll i det gemensamma samhällsbyggandet. Sammantaget skall Gislaveds kommunhus behandlas i enlighet med Plan- och bygglagen 13§, som ”en byggnad som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt” och inte får förvanskas.

Exteriör

Kommunhusets yttre är i allt väsentligt oförändrat sedan uppförandet och utgör därmed ett tydligt vittnesbörd om sin tids arkitektur, ofta benämnd ”brutalism”, och viljan att skapa ett på samma gång värdigt och funktionellt kommunalhus. Valet av konstruktion med i hög utsträckning prefabricerade betongelement var förvisso rotat i ekonomiska hänsyn, men blev också en grundbult i husets estetik. Bärande och buret i konstruktionen är ärligt redovisat och framhävt. De tunga horisontalerna i form av de kraftigt markerade våningsplanen med dekorativt ytbehandlad rå betong lättas upp av de obrutna banden av fönster och de av fristående betongkolonner flankerade franska fönster som bryter igenom betongmassan. Det är ett spel mellan öppet och slutet. Markerandet av sessionssalen i exteriören gör fasaden mot torget asymmetrisk och därigenom mer dynamisk och mindre stel.

Ljushall

Ljushallen är interiörens centralpunkt, navet i hela byggnaden. Konceptet med ljushall känns igen från flera andra svenska stads- och kommunalhus från 1900-talet och bottnar i strävan att skapa festliga öppna rum, lämpade som offentliga mötesplatser. Detta framgår också tydligt i arkitekt Vasilis koncept. Ljushallen är i allt väsentligt oförändrad sedan uppförandet. Den sträcker sig genom tre plan med omgärdande balkonger och krönande lanternin som ger ett rikt överljus under hela dagen. Marmorgolvet är det enda exklusiva ma-

terialvalet medan balkonger, monumentaltrappa och pelare är av slät betong. Den ursprungliga bemålningen i ljus respektive mörkt blått med inslag av klarröda accenter ger dessa delar en festlig karaktär och håller samman rummet. Fondväggens smidesutsmyckning är något av ett blickfång. Men det är de sex takarmaturerna som framför allt drar till sig besökarens uppmärksamhet. Dessa är ritade av arkitekten för just ljushallen. Som sex resliga pelare av glas (egentligen latexglas) bryter de av mot den tunga horisontalitet som balkongerna annars ger. Delar av den ursprungliga möbleringen finns kvar i hall och på balkonger. Väggarna mot kontor är skapade som flexibla lösningar med anledning av att lokalbehoven inte var helt utredda inför byggandet. En del av de anslutande kontorsutrymmena, liksom entrén har också förändrats under senare år.

Sessionssal

Sessionssalen är liksom ljushallen i det närmaste oförändrad sedan byggnadstiden. Färgskalan och dagsljuset som enbart kommer från en lågt placerad fönsterrad på östra långsidan ger ett markant dovre rum än ljushallen. Detta uppvägs dock något av att salen sträcker sig genom två våningar med en liten klockprydd åhörarläktare i betong i ena hörnet. Omsorg om materialval märks i väggarnas heltäckande beklädnad med ekfanérade skivor. Valet av ek går igen i presidiet's podium i ena ändan av salen samt i den ursprungliga möbleringen med stolar och bord. Ursprungligt är också långsidornas ekklädda ljusramper. Ursprungligen avsåg arkitekten att även ha ekparkett som golv, men av ekonomiska skäl valdes befintliga rödbruna mönstrade heltäckningsmatta. Vid sidan av väggestaltningen och balkongen så är de stora tidstypiska ljuskronorna i mässing och glas särskilt karaktärsskapande.

Värdebärande element

Exteriör

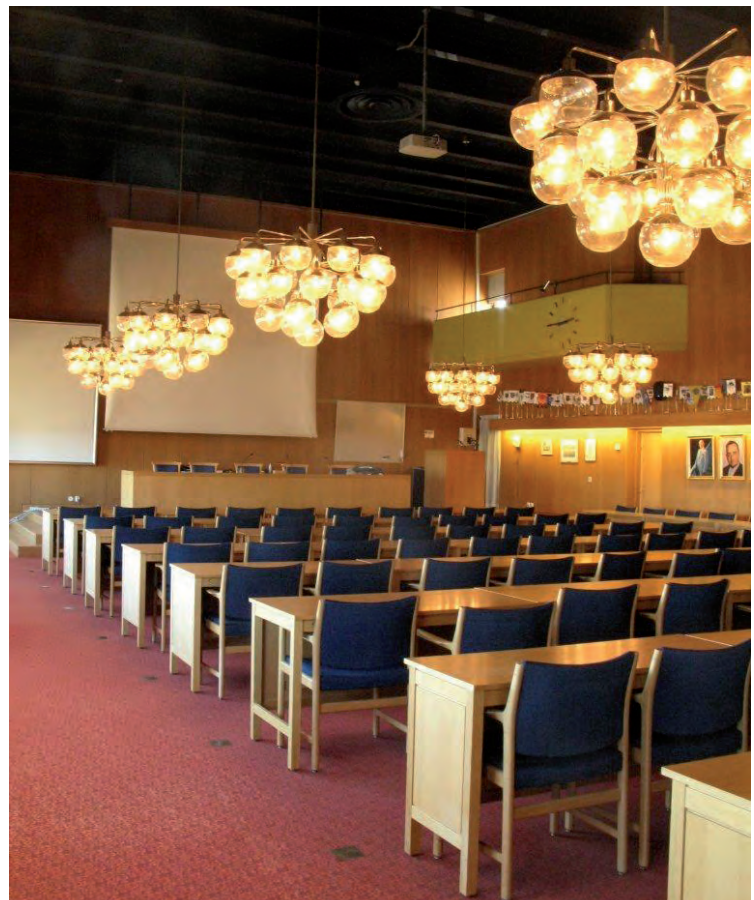
- Fasadgestaltningen som helhet, påtagligt oförändrad sedan byggnadstiden med bl.a. originalfönster och franska fönster med smidesbalkonger.

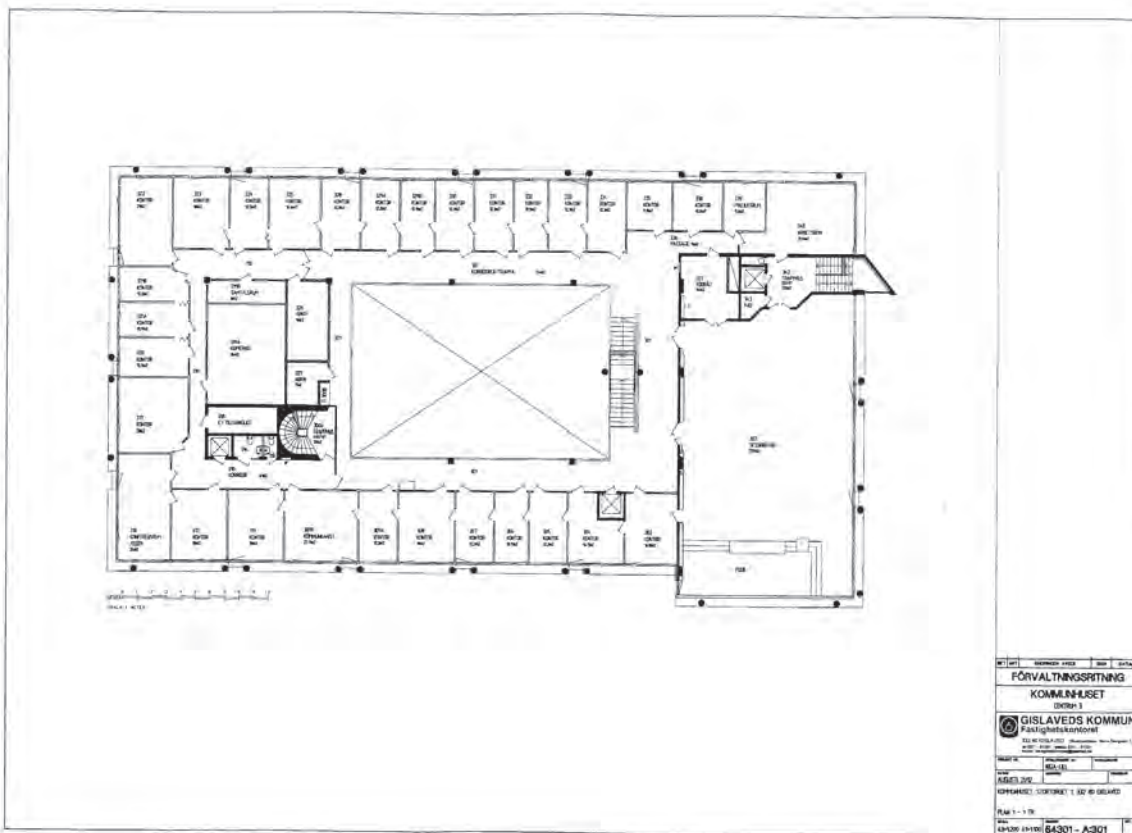
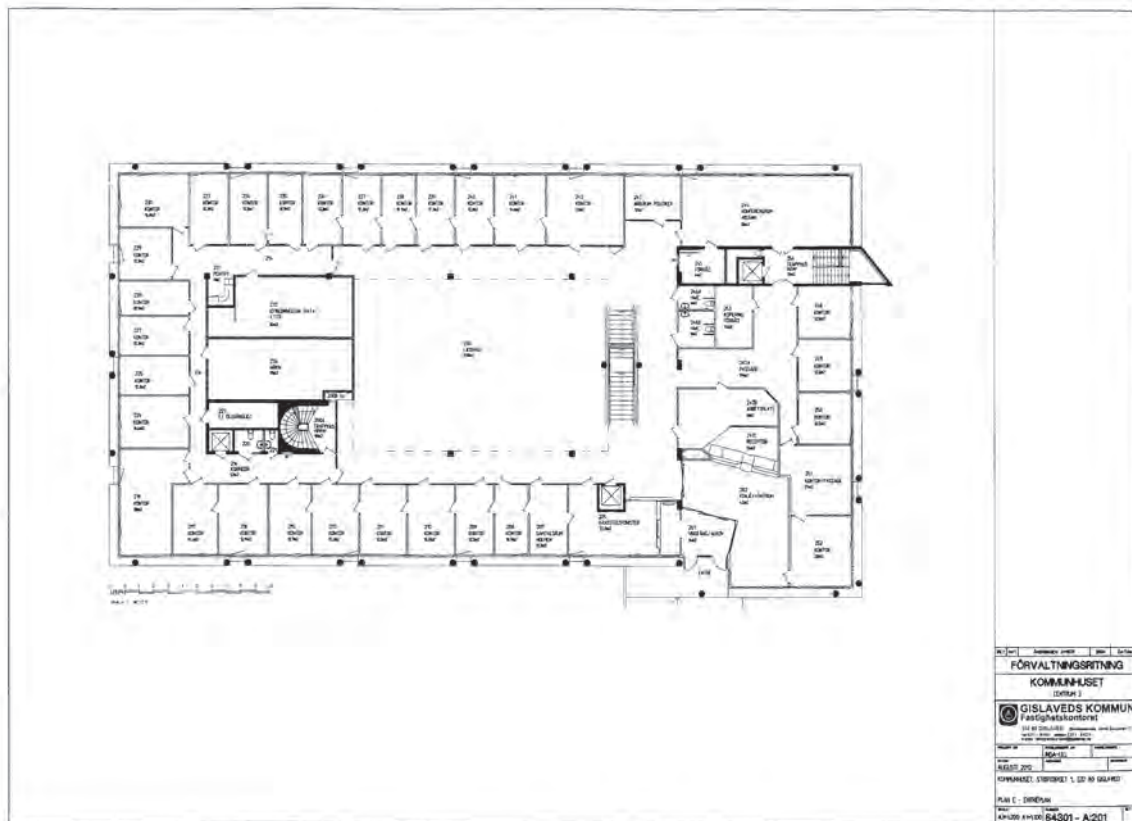
Ljushall

- Rumsvolymen
- Marmorgolvet
- Den ursprungliga färgsättningen
- De av arkitekten specialritade takarmaturerna
- Fondväggens konstverk
- Ljuföringen genom lanterninen
- Ursprungliga möbler

Sessionssal

- Väggbeklädnad av ek med ursprungliga ljusramper
- Åhörarläktare med urtavla och ursprunglig färgsättning
- Ursprungliga takarmaturer
- Podium i ek för presidiet

Entréplan och plan 1 tr. av idag. De förändringar som genomförts har berört entrén och delar av kontorsutrymmena. Gislaveds kommunarkiv.

Referenser

Tryckta källor

Franzén, A. 2013. *Tranås stadshus. Vårdprogram. Byggnadsvårdsrapport 2013:42*. Jönköpings läns museum.

Gert Wingårdh - Thirty years of architecture through four decades. 2008. Stockholm.

Larson, B. & Wernlid, E. 2012. *Hus i folkets tjänst*. Stockholm.

Lejnieks, J. 2000. *Latvian Architects in Sweden 1944-1991 - Work in Exile*. Riga.

Pieci latviešu arhitekti. *Jaunā Gaita nr 55*. 1965.

Vasilis, V. 1967. Prisbelönad industribyggnad. *Tegel 1967:2*.

Vem är vem? 1965. Stockholm.

Visioner och vardagsarkitektur. Byggnadskonst i Jönköpings län under 1900-talet. 2007. Jönköpings läns museum.

Internet

Wikipedia

Arkiv

Gislaveds kommunarkiv. 64 301 Kommunhuset Gislaved Nybyggnad 1974 Handlingar; FII:1-6 Byggnadsnämnden Program & utlåtanden, foton arkitekttävlingen 1959.

Jönköpings läns musei arkiv. Topografiska samlingen.

Administrativa uppgifter

Jönköpings läns museums dnr: 27/2013
Rapportansvarig: ..... Robin Gullbrandsson
Län: ..... Jönköpings län
Kommun: ..... Gislaveds kommun
Socken: ..... Gislaveds stad
Fastighetsbeteckning: ..... Gislaved Centrum 3

Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.

Bilagor

FÄRGFÖRTECKNING

för FÖRVALTNINGSBYGGNAD
i GISLAVED

Upprättad i anslutning
till bef. byggnads- och
rumsbeskrivning

Angivna kulörer från
Hesselgrens färgatlas

Göteborg den 73.03.02

Voldemars Vasilis
Arkitekt SAR
Sappögatan 18 A
Långedrag Göteborg
PA VÄSTRA FRÖLUNDA
Tel. 031/293926, 293936

Färgsättning invändigt

Rum	Sort	Ref. nr	Kulör
001A hall	golv	7	ljus Ekebergsmarmor
101A "	trappans barriärer	2	blå RB 18-4-12
	" undersida	3	blå RB 21-22-30
	runda pelare	4	röd RB 3-14-24
	hisschakt	4	" "
	tak	1	grå nr 2 (vit)
131 servering	golv		mipolam 2236
132 pers.café	"	11	nålfilt TAPISOM 9855 ljusgrön
134 kpr	väggar, furupanel	21	Lasol 520
138 passage	" vävklistrade	6	brun R-20-8
	" ker.plattor	13	Höganäs brun 717 TT slät
	runda btg.pelare	3/30	blå RB 21-22-30 alt.gul Y-3-18
	btg.balk i tak	3/30	" " " " "
	träpelare o. takstolar	21	Lasol 520
	tak furupanel	21	" "
	kornischer, furu	21	" "
	plåttak	6	brun R-20-8
	bardisk	20	betsad ek
	vägg o. bänkskåp	20	" "
	utlämningskiva	24	laminat IKI K88
	glasmonter, imkåpa	17	mörk brons
	beslag	17	" "
201A hall	golv	7	ljus Ekebergsmarmor
301A "	barriärer	2	blå RB 18-4-12
401A "	trappans barriärer	2	" "
	pelare	3	blå RB 21-22-30
	balkar	3	" "
	trappans undersida	3	" "
	runda pelare	4	röd RB 3-14-24
	hisschakt	4	" "
	"barriärbalkong"	4	" "
	vävspända kontersväggar	5	grå Y-4-4
	btg.väggar	5	" "

3.

Färgsättning invändigt

Rum	Sort	Ref. nr	Kulör
Forts.	lättbtg.väggar	5	grå Y-4-4
	"entrévägg"	2	blå RB 18-4-12
	tak	1	grå nr 2 (vit)
232 kpr	golv	7	ljus Ekebergsmarmor
	väggar	6	brun R-20-8
	tak	1	grå nr 2 (vit)
329 sessions-sal	golv	12	nålfilt MEXICO 7307 rödbrun
	väggar	20	betsad ek
	dörrblad	20	" "
	kornischer	20	" "
	utbyggnad podie	20	" "
	vägg, träullsplatta	2/29	blå RB 18-4-12, alt.gul GY 21-2-16
	balkong	2/29	" " " " "
	tak	3	blå RB 21-22-30
	vent.don i tak	3	" "
generellt för övriga utrymmen	golv, sut.vån	11	nålfilt TAPISOM 9855 ljusgrön
	" entréplan	10	" " 9808 olivbrun
	" vån. 1 tr	9	" " 9870 gul
	" vån. 2 tr	8	" " 9877 brun
	trappa 1	9	" " 9870 gul
	trappa 2	10	" " 9808 olivbrun
	trappa 1	7	ljus Ekebergsmarmor
	golv, hissar	23	Mipolam 4206
	klinker	15	Höganäs klinkerbrun
	sintrade plattor	16	" grå porfyr
	vävspända kontorsväggar	5	grå Y-4-4
	btg.väggar	5	" "
	lättbtg.väggar	5	" "
	kakel		vitt
	keramisk platta,kök radiatorer	14	Höganäs vit 511 TT slät som bakomvarande vägg

Färgsättning invändigt

Rum	Sort	Ref. nr	Kulör
Forts.	inv. metallpartier	17	mörk brons
	branddörrar		
	hissdörrar		
	brandpostluckor		lika vägg
	inv.trapppräcken o. ledstänger	31	grå nr 20
	fönster och fönsterlister	21	Lasol 520
	dörrkarmar och foder	21	" "
	furusocklar	21	" "
	snickerisocklar	22	Mipolam brun 506
	sparkskydd	22	" "
	vägg-o. bänkskåp,front	27	MST 500 Näver
	" luckor	28	" 505 Silverax
	ur, timtecken, visare	26	mörkguld
	plåttak	6	brun R-20-8
	hatthyllor, ram	6	" "
	hissar, golv	23	Mipolam 4206
	" väggar	25	PP 499

ÖVERSÄNDES FÖR KÄNNEDOM

1.

FÜRVALTNINGSBYGGNAD I GISLAVED

Förteckning över kulörer till förtillverkade produkter

Behandling	Sort	Kulör
bets	okpanel, sessionssal	svag bruntoning enl. bif. prov
"	kornischer, ek, sessionssal	- " -
"	dörrblad, ek, "	- " -
"	bardisk, ek, servering	- " -
"	vägg- o. bänkskåp, ek, servering	- " -
målning	vägg- o. bänkskåp front	MST 500 Näver enl. bif. prov
"	- " - lucka	MST 505 Silverax " "
"	klädskåp, plåt, front	mörk grå, stand.
"	- " - lucka	ljus grå, stand.
"	siffror o. visare till ur	guldfärg
"	taklist, furu	i väggfärgen
"	smyglist vid väggar, furu	- " -
brännlackering	plåttak, servering	brunsvart, lika Höganäs 717
"	" kök	- " -
"	vent.don, servering	- " -
"	" kök	- " -
"	hatthyllor, ram	lika mörk brons nr 7
"	radiatorer	
plastmatta	hisskor	Mipolam 4206
"	motionsrum	Holmsund vinyl-sport, grön
"	övrigt	Mipolam 2236
laminat	hisskor, tak	IKI K 30
"	" vägg	PP 499
"	utlämn.skiva, servering	IKI K 88

NYA FÖRVALTNINGSBYGGNADEN I GISLAVED

En tidrymd av nära nog 15 år ligger mellan de första tävlingsskisserna och den nu färdigställda byggnaden. Tävlingsprogrammet godkändes och under-tecknades den 21 februari 1959, tävlingsförslagen inlevererades den 15 juni 1959. Ett av de av 50-talet svenska arkitekter förelagda tävlingsförslagen står idag här på platsen - förverkligat.

Kommunseammanslagning och blockbildning, nya tankar om den kommunala administrationsorganisationen samt de ändrade lokalbehoven har helt förändrat den ursprungliga utvecklingen. Ett större antal alternativa plan- och fasadlösningar har undersökts, olika material och utföranden diskuterats.

Under tiden har några av tävlingens stadsplanegrundförutsättningar avsevärt, t.o.m. helt förändrats: den nya generalplanen har fixerat helt ny citybildningsprognos med ny trafikföring och förbifartsleden har fått annan sträckning.

Området väster om Karl Johansgatan har bebyggt med ett större antal hyreshus samt är kv Krabban på väg att bli helt utbyggt. Detta medför att en så stilla gata som Torggatan får helt annan karaktär och annan funktion än den ursprungligen avsedda. Den nya utvecklingen bidrar att helhetsbilden - sammanhanget kv Krabban-Torggatan och Stortorget härmed får klarare konturer och möjligheter till enhetlig och vårdad miljö kan bättre skönjas.

Det nya lokalprogrammet medförde, förutom de rent plantekniska, även arkitektoniska problem: den avsevärt större volymen skulle inkomponeras i stadsbilden; nya tendenser i personalpolitiken och organisationen förutsatte bl.a. stor flexibilitet inom byggnaden.

De utförda planernas funktions- och ytfördelning är väl anpassade till det nya lokalprogrammet och trenden inom landets kommunalförvaltningar: flexibiliteten och öppnare arbetsmiljöer. Suterräng- och den pålagda våningen 2 tr, liksom den försänkta och planterade slänten mot Stortorget är ett led i strävan att med bibehållen plan och höjdskala bemästra konsekvenserna av de utökade utrymmesbehoven.

Gården på norra sidan och i söder har på naturligt sätt anslutits till terrängens befintliga topografi med ett vattenspel - fontän, förlagt till dess lägsta del. Den frilagda suterrängvåningen är ur flera synpunkter ett välkommet komplement till lokalbehovet: genom direkt tillfart under gårdens plan blir den lättillgänglig i markplanen och lämpas den väl för verken med ambulera serviceverksamhet; när verktyg och instrument skall framtas, personal med smutsande arbete, kläder eller skodon kommer och går. Den goda dubbelsidiga belysningen och avsevärd sammanhängande golvyta medger stor frihet i disposition och flexibilitet. I detta våningsplan har personalkaféet förlagts med exklusivt läge och god anknytning till personalen.

Byggnaden har utförts som konsekvent prefabr. arm. betongelementbygge. Låg byggnadskostnad och kort byggnadstid var tvingande nödvändigheter. Fasadbalkars yttersidor är gjutna med vitcement mot ribbform, som kort efter bort-

tagning av formen huggits med lufthammare. Enkel och slitstark ytbehandling eftersträvades - enkla och få material valdes och tålig ytbehandling föreskrevs. Samtliga innerväggar är prefabricerade och flyttbara, beklädda med glasfiberduk och målade, betongytor direkt - efter formen - målade. Endast stora sessionssalen har bonad ekpanel på väggar. Golven i samtliga våningar belagda med heltäckande nålfiltsmattor.

Byggnadsyta:	ca	6.600 m ²	
Byggnadsvolym	"	26.500 m ³	
Byggnadstid	"	59 veckor	
Byggnadskostnad	a) byggnaden b) markplanering	} ca 11.5 milj kr inkl inventarier	
Byggnadsstart	15 mars 1972		
Besiktning	30 maj 1973		

Byggherre: Stiftelsen Gislaveds Förvaltningsbyggnad
 Totalprojektör: Arkitekt SAR Voldemars Vasilis, Göteborg
 Generalentreprenör: Byggnads AB Harry Sjögren, Jönköping

Göteborg den 12 juni 1973

VOLDEMARS VASILIS
 ARKITEKT SAR
 SAPPORGATAN 18A
 LÅNGEDRAG GÖTEBORG
 PA VÄSTRA FROLUNDA
 TEL 031/293926 293936

Gislaveds kommunhus är en av de mest framträdande modernistiska byggnaderna i Jönköpings län. Kommunhuset tillkom efter en arkitekttävling 1959, som vanns av arkitekt Voldemars Vasilis. Bygget genomfördes dock först 1971-73 i en utöad tappning. Inför planerade ombyggnationer har läns museet på uppdrag av Gislaveds kommun genomfört en karaktärisering av exteriören och de viktigaste offentliga rummen: ljushallen och sessionssalen..

